

Stevan Raičković

PESME (autorov izbor)

PESMA TIŠINE

CRNI SLUGA PTICA

Dođi u travu visoku da ti cvetovi poljube kolena.
Cvetovi lepo ljube kao jedina žena.
Tu ležim i ja i provodim svoje leto kako umem.
Trava koju preko dana ulegnem
Za malu noć se ispravi
I vlati opet kao šuma šume.
I ponovo se, u jutro, pri dnu pokrenu mravi.
U svako jutro ovde je dobro kao i u svako veče.
U podne: crnim od sunca, zažednim, pa pijem.
Posle, senka počinje da raste i da me tiho krije.
Kad je suton:
Ja ležim nauznak i čekam da prva zvezda poteče.
Ja, naivni gospodar i crni sluga ptica,
Voleo bih i ne bih voleo da neko svrati.
Možda se ispod drugih stopala neće ispraviti vlati?

LIVADA

U ovoj livadi poznajem ja već mnoge vlati.
Juče je ova, u suton, bila travka svijena.
Sad ima žute ivice i suve kad ih dirnem.
Kad gledam iz daljine u zeleno: ona se sama zlati.
Iznad usana mi je već miris sena:
Sutra ću i druge izbrojati.
U ovoj livadi do žbuna ima devet mravinjaka.
Prođem i gurnem nogom a zemlja se zacrni.
Onda podignem glavu i gledam igru oblaka.
Ja znam kolika je livada:
Kada se raskoračim pređem je u dvanaest koraka.
Na žbun mogu da stanu tri ptice najviše.
Kad pođem prema njemu: prvo jedna poleti.
Pogledam za njom u nebo:

I dve se izgubiše.
Onda razbijam glavu na šta me to podseti.
I najbolje je u suton kad počne mrak da pada:
Onda mi se učini da šapuće livada.
Napregnem uho i slušam.
Meni je sasvim dobro u livadi.
Sednem na vlati
I puna mi je duša.

POSLE KIŠE

Nisi sam:
Pored tebe rastu travke i savijaju se.
Tri šiljata lista nešto čudno šume.
Skakavac je skočio sa busena na cvet.
Otkinut rep guštera je novi stanovnik:
Niko sem tebe ne zna da se umnožio svet.
Nisi sam.
Gaziš trulo lišće bosim nogama.
Pod petom si prelomio prut:
Jedna ptica prhnu preko tvoga ramena.
Prislonio si uho dole:
Ti bi sad da čuješ pesmu kamena.
Nisi sam.
Kome li se tvoje oči smeškaju?
Možda misliš da te ostavio um?
Opet gledaš crnu zemlju što se puši.
Nešto se dešava sad u tvojoj duši.
Možda ti već čuješ zlatni žitni šum?

TAKO JE DOBRO BITI SAM

Pođem kroz trave do najbliže padine.
Pronađem obli kamen, sednem, pa ćutim.
Tako je dobro biti sam: u daljini neko čeka.
Zagledam se u sunce i polako žutim.
(U glavi dodam:
Ispod nogu se igraju ribe, teče reka.)
Tako je dobro biti sam:
U zamršenom korovu iza kamena
Dve ptice se hlade od sunca.
Dve male ptice!
Jedna prhne u sunce i senkom mi išara lice.

Drugu zovem da mi sleti na ramena.
Tako je dobro biti sam: neko te voli.
Potrčiš pet koraka i staneš kao kamen.
Prav, visok, ispod sunca: ti ličiš jedino topoli!
Stojim.
Tako je dobro biti sam: u daljim neko čeka.
Ispod nogu se igraju ribe, teče reka.

BALADA O PREDVEČERJU

LIRIKA O VODI

Kad vode osete da prilazim one postaju mirne,
Izjednače se sa mnom i ja postajem kao one.
(Znam: to mi se tako samo učini. Ali to je duboko
u meni,
Toliko duboko da poverujem da je tako.)
Evo ih: sada imaju moje oči i zamišljeno gledaju,
Imaju moje ruke i ne znaju šta će s dubinama.
I moje noge imaju: i stoje zapanjeno
Sa ohladnelim stopalima ukočenim na dnu
Gde raste mali kamen, zemlja, spirala trave
I dva okrugla sjaja potonula iz mene.
Sad: idu mi u susret dve ribe i belasaju snegom
slabina
I baš kod prstiju se lome i grade pravi ugao.
... Meka je mahovina vode i guta moj potiljak
Dok mirno otplovljujem kao stablo tišine.
Jedan prst svetlosti, pružen iz daljine sunca,
Pokušava da mi obnaži oči i pronade gledanje.
Dole, ispod mene, sad već nevidljive ribe
Stvaraju geometriju koja se za tren rastura.

BALADA O PREDVEČERJU

Pošli ste izvan grada u predvečerje da umirite
oči

I ostali ste sasvim sami.

Niste ni znali kako tišina voli nepoznate da
rani iz nevidljive puške

I dugo ste uzalud naprezali oči

Da protumačite arhitekturu ptica koje su letele.

Predugo ste uzalud bili svijeni prema zemlji

Kao polomljen luk:

Hteli ste naivno da uhvatite baš onu kap
vremena

Kad se nedirnuta travka popela u vis za novi
milimetar.

Pošli ste u predvečerje:

Niste ni znali

Da vas ramena bole od nevidljivih krovova

Da su vam ruke teške od ne sasvim prirodnih
ljubavi

Pomislili ste da vam se u sluhu nešto događa

A zaboravili ste da ste za sobom povukli zidove
jedne jako navikle ulice.

Pošli ste u predvečerje:

Išli ste polako

I tek ste odjedanput shvatili da to nije vaš
korak iako su noge sasvim vaše.

Išli ste polako:

Samo sad još laganije

Skoro kao da ne idete.

Stali ste

A učinilo vam se kao da i dalje idete korakom
koji nije vaš korak.

Pošli ste izvan grada u predvečerje da umirite oči

I sada ležite u travi

Iako znate da ste hteli samo da sednete.

Pored vašeg uha

Jedna travka je prilično šumno porasla za
milimetar

- Vi ništa niste čuli.

U vazduhu su dve ptice obeležile krilima
skromnu umetnost

- Vi ništa niste videli.

Pošli ste u predvečerje
I sada iz trave krišom otvarate oči
I čini vam se da vas još uvek neko nišani iz
nevidljive puške.

LJUDI SE BUDE BEZ ORUŽJA

Ljudi ulaze u kuće. Otvaraju kutiju sećanja.
Zatvaraju svoje prozore.
Onda još malo
Kao krišom
Gledaju kroz zavesu na asfalt u zaklaćeni krug
Bačen sa neke lampe.
Iza reke
Ljudi ulaze u kolibe od blata
Malo povijenih leđa.
Slušaju
Tu negde iznad čela
Sad već samo
Pomalo
Igru vazduha i trske.
Na utabanoj travi
Između naselja i grada čija su imena zagonetke
Koje neko postavlja
Vojnici
Tamni od sna
Slažu oštre piramide od pušaka.
Onda uhodaju u šator pognutih glava kao da se
klanjaju.

Inače
Svuda okolo
Ptice se pretvaraju u lišće.
Zmije sasvim uspešno imitiraju pukotine na kori.
Vode i ribe se mimoilaze
Svako ka svome snu.
Vetar je svoju providnu kožu razapeo o padinu brda
Čiji se profil topi u tamnom vazduhu.
Pod nebom
Počinje da traje iz korena
Jedno prekinuto sećanje svako na svome uzglavlju.
Onda polako
Zvezde naviklim znakom najavljuju metamorfozu
I nevidljivo
Tiho se iza kulisa menjaju uloge.
Lišće se pretvara u ptice.
Zmije i pukotine se pomiču svaka ka svome cvetu

Svaki cvet ka svom suncu.
Sad se već zna šta je vazduh
Šta nije.
To je već brdo u svojoj očiglednoj sigurnosti.
Vetar se odlepio i mili svoj prvi korak
Svoj nesigurni milimetar.
Inače
Svuda okolo
Pod krovom od lima
Pod krovom od trave ili od barske trske koja
zviždi
Iza providnog stakla koje se osvetljava
U kamenim grudima zidova tako šarenim pola od
sna i pola od kreča
Otvoraju se oči svih živih.
Mali
Ponovo nevini krugovi.
Trenutak je kratak i treba ga naprečac uhvatiti
za uzde.
Ljudi se bude bez oružja.

PESMA TRAVE

Imaju trave jednu misao tešku kao kamen
Jer one meni kažu: "Ne treba tvoja pesma.
Lezi u nama. I sklopi ruke, gde bilo, pod glavu.
I ćuti. Dugo ćuti dok ne zaboraviš govor.
I posmatraj mirno breg sasvim udaljen, i plav,
Što duboko ćuti. I digni oči polako sa brega
U oblak, tako nemiran i beo, nezaustavljen u nebu.
I spusti oči sa oblaka u sebe. I zaustavljen sam
u sebi,
Leži. I ćuti sa očima u sebi pod oblakom kraj brega.
Zbunjen od mraka u sebi, pogledaj, i obično shvati
(Obično, kao što nas vetar slučajno zaklati):
Nad bregom nema oblaka. Breg ćuti sam, malo crn
od sutona."
Ležim u travi visokoj i neodređeno mislim.
Mrav jedan na mom kolenu kao na bregu čovek.
Nemiran, mrav stoji. Ja ćutim. I to je moja pesma.
Sasvim zamišljen, ležim u travi. Trave šume
teško kao kamen.

NOVEMBAR

Jesen ulazi u grad sa one strane gde je voda
I gde je trava i stablo. Tamo postoji i klupa
Sa koje su ljubavnici otišli.
Za ljubav više krova nema.
To su jednostavne stvari i one se ponavljaju.
Postale su sasvim obične u našoj navici,
Kao kad skidamo šešir
Ili kao "Dobro jutro, kako ste"
Ili "Dajte mi novine"
Ili tako nešto, samo tužni je.
Kad jesen ulazi u grad, ona zakuca i na vrata
moje pesme,
Prođe kroz pusti hodnik i nastani se u srcu.
Prvo tiho po odajama razmešta stvari koje je
donela
(Ona je stroga i savesna na poslu).
Zatim prekrsti ruke i gleda u moje oči.
Posle se već učini da to i nije tako jednostavno
kao "Dajte mi novine"
Ili tako nešto, samo tužni je.
Obučar stoji u vratima male radnje i misli na
promašeni život.
Iza poslednjih zidova, na ledini,
Vojnici kopaju manevarski rov
I prevrnutu zemlja se crni od vlage. Neprimetno
udaljen
I sasvim primetno zamišljen
Oficir malog čina, a već sed: seća se legende o
vojskovođi.
Žena u dvospratnici preko puta gleda u
crvenkasti list kako plovi
I pokušava da se seti detalja:
Tako se peo uz stepenice
I slično odlazio u ponoć.
(Inače: ceo nameštaj tone u maglu
klimakterijuma.)
Pesnik koji nije hteo više da bude nežan
Ponovo je prekršio zakletvu
I radi na ciklusu o lišću.
Inače je sasvim obično.
Ljudi skidaju šešir i govore "Dobro jutro".
Pijaca se seli u korpice od tankog pruća koje
krstare.
Niko nije primetio kad se to zavesa odškrinula
Ali se sada dobro vidi da neko kroz staklo gleda.
Po trotoarima čistači vuku kamen za uvenulu
zlatnu piramidu

I deca pale kadionicu od lišća.

BALADA O UCVETALOM BADEMU

Iz blizine sam hteo da vidim ucvetali badem.
Bio je lep i lilav u golom brdu, i neobičan.
Bio je kao okrugla kap pene. Kap daljine.
(Inače: bio je to čitav krug od lišća
Sa razbacanim tačkama tek probuđenim za oko.)
Daljina je ostala daljina od bogzna kojeg proleća.
Postala je možda još samo sećanje
Kao pruga selica kad se slomije i neprimetno udvoji.
Na polovini blizine podigle su se oči
Baš kad je u vazduhu umirala ptica od starosti:
Ta mala smrt i ja i ucvetali badem
Zašto smo zaklopili trougao crn tako usred svetlosti?
Ruke su od toga bile nesređene.
Kosa se učinila da počinje da tamni.
I uzalud su oči tražile petu stranu.
Stopala su se tiho ukopavala.

TRENUTAK

Eto
I to baš sada
Kad smo do grla siti pesme
I ležimo tako prirodno svako na svojoj postelji
svako u svojoj travi
Skoro kao mrtvi što leže nekoliko spratova pod nama
Ili čak još dublje jednostavni
Otprilike
Kao oni mrtvi koji leže za nekoliko spratova pod
njima
Eto
Dolazi stara kiša
(Slučajno baš ja kažem)
Obična kiša
O
Kiša koja se cedi niz koncentrični list
preko puta
Niz pobrkanu krljušt jednog krova
Takode preko puta
Niz staklo

Niz jedan šešir preko puta
I mi prestajemo da budemo baš sasvim prirodni
Ili bar neki prestaju
A i to je dovoljno
Čak premnogo
Čujemo neki mali šum koji se provlači kroz
prozor ili kroz iglene uši
Šum koji zvoni kao razapeta žica
Šum koji bruji
Koji se produžava i vraća čas tamo čas ovamo
Mali šum
Pa veliki
Šum mali
Jedna grdna nesloga
Čas u ulici
Čas u nama
Nesporazum koji samo bruji a ima daleko veću
ambiciju
(Mogli smo ležati svako u svojoj travi)
Eto
Tu možda leži poreklo naše zabune
(Slučajno baš ja kažem)
Tu
Ili negde oko toga
Tu možda leži poreklo naše zabune.

USPAVANKA ZA ŠKOLJKU

Spavaj
U klevci od peska spavaj
Pod strašnim svetom vode spavaj
U algama u spirali mahovine spavaj
Spavaj na uzglavlju belutka što sam
ga hitnuo
Spavaj snom belim od kamenja i zvuka
Bez žute pesme sunca spavaj
Potonulo zrno tišine spavaj
Noć je spavaj
Spavaj uspavanku uspavaj
Dan je
Spavaj
Ja sam
Spa-
Vaj.

BALKON

U ovom sutonu
Jedan čovek stoji na balkonu
I posmatra u plavičast prostor ispod sebe
I na početku
Rasejano nabraja stvari koje mu ulaze u oči
I stvari koje samo kucaju na neka njegova vrata
I ne ulaze.
I evo
Čovek već dobro razlikuje u svojoj glavi
Zatamnjene površine iskošenih krovova
Od razbacanih kvadrata svetlosti
Koja obnavlja svoj limunasti život u prozorima
I desno
I levo.
Smešta pod svoje čelo
Malo okrnjenu sliku jednog zdepastog drveta
I sliku visokog dima
Koji se na putu do zasvetlucale zvezde pomešao sa
vazduhom.

Čovek na balkonu predoseća
I to upečatljivo
I neke detalje
Koji se uporno dešavaju iza neprovidnih zidova
U tek zatvorenim kockama.
Vidi jednu smračenu pticu kako nestaje iza ivice
I još mnogo
I još bezbroj drugih stvari koje se skoro
i očigledno prelivaju preko ruba pamćenja.
I njegova glava
Postaje mala već za sve te stvari
I njegova samoća
Postaje velika za njega samog u njoj
I neodrživa.
On gleda sa balkona
I plavičast prostor ispod njega otkriva jedan
zamršen svet asocijacija
I čovek oseća da su
Možda sve dotad nespojive stvari
Prebacile nevidljive mostove između svojih i
tuđih namera.
Čovek je raširio jedine ruke koje ima
Hteo bi da objasni svom gradu zagonetku koja je
još iz dubine vremena postavljena
Ali se u trenutku
U tankoj pukotini između odluke i dela

Setio nekih stvari
Između ostalih i Ikara
I njegov mu se lik sad širi pred očima
Brzo i okruglo
Kao trag bačenog kamena u vodi
I čovek steže ogradu ispred sebe
I oseća hladovinu od gvožđa
I naslanja se na zid.
Čovek zatvara oči.
Hteo bi bar nekoliko reči da kaže
Ali ih pesnici još nisu izmislili.

U JEDNOJ ULICI

Postoji jedan čovek u jednoj ulici
Koji svakoga jutra u određeno vreme
Otvora svoja vrata sa pohabanim lukom
u vrhu
I zatvara ih jednim naglim pokretom
I odvaja se od njih i odlazi
Sa takvim izrazom na licu i u svemu
Kao da su to bila tuđa slučajna vrata
Iza kojih je nekom greškom ili zabunom
Samo za jednu noć zalutao.

ČOVEK S KIŠOBRANOM

Reč je o čoveku koji tek s vremena na vreme
I to naročito onda kada je nebo u mozaiku
od oblaka
Prolazi ispod naših prozora
Kraj naših vrata
I drži u ruci kišobran sa izlizanom
braonkastom drškom
Jedan sasvim zatvoren tamni kišobran
Kao uvijeno crno jetro.
Čovek se ne osvrće na one koji ga gledaju iza
zatvorenih prozora, iza otvorenih vrata
On gleda u dno ulice
Daleko
U jedini otvor koji raste
I poštapa se o kišobran koji ravnomerno "tup"
odjekuje.

Čovek ide polako
Kao da plovi sa uvijenim crnim jedrom
Na nekom neosetnom tihom vetru
Malo preterano uspravljen kao da je sa ukočenom
kičmom

I gleda u svoju nevidljivu tačku koja počinje
Tek malo docnije da se širi
Kao neko naglo pomeranje prečnika
U plodu koji se neprirodno raskrupnjava.
I na svom kraju
Još malo docnije od toga
Horizont se bešumno otvara kao raspolućen nar
u daljini

I čovek vidi i to reljefno
Sa najsitnijim detaljima
Kao da se baš sad dešava cela ta fino izrezbarena
slika:

Daleka putovanja
I svoj veliki život.
Vidi sebe
Oslonjenog pomalo
O čupavu mahovinu jednog stabla na levoj obali
Eufrata:

Maslinasta voda usporeno otiče
I rani se sumrak meša s krikom ptice
I glasom visoke divljači koja nevidljivo
krstari.

O beduini
I kristalni pucanj nad peskom
I pad
I malo olovo koje se rascvetava u leđima kao
topla ruža...

Na kraju grada
Čovek prolazi ispod poslednjih prozora
Pritiska izlizanu dršku i poštapa se još
upornije

I onda staje
I gleda u poslednji oblak
I čuje utišano kako ožiljak u kičmi pevuši
O velikom životu koji se naglo zatvara u svoju
daleku tačku

U svoj nar.
Evo ga opet kako ide ispod naših prozora kraj
naših vrata

Vraća se
I kišobran "tup" odjekuje
Sad neravnomerno i malo tiše nego ranije.
Ljudi se iza prozora tiho osmehuju:
Čovek je opet izmišljao svoju istoriju

Daleka putovanja i uvenulu ružu u leđima.
Pred jednom trošnom se kućom zaustavlja
Pred zidom
Iza koga je boravio sve svoje prohujale godine u
nedogled

Krišom se osvrće u trenutku
Gleda u čisto nebo bez i jednog oblaka
Gleda u kišobran
I nestaje zbunjen u vratima.

ZAKASNELI ČUN

Uvek na jednoj te istoj klupi
U zakržljalom parku tačno na raskrsnici aleja
U vreme baš kada se ljudi sa posla vraćaju
Seda jedan te isti čovek polako na ivicu
Kao da je samo za trenutak seo da se odmori
Ili da budan prosanja nešto iz svog života
Koji se dan po dan daleko odmače od obale
I sada kao mali trošni čun
Stoji tako bez pokreta usidren na pučini parka
Dok lađe u zvižduku pune mornara
Prolaze šumno kraj njegovog boka
I nestaju u toplim lukama.

PODNE

Po svemu onome kako izgleda
Ovo podne je sasvim obično
Kao jedna stara pesma:
Mali užareni trenutak tačno u sredini između
izlaska i zalaska
I ništa više.
(Ili još samo
Pa i to već uzgred:
Jedna svakodnevna slika ovde pred očima
Koji ostvaruje okrugao život časovnika na
tornju
Sklapanjem svojih ruku
Na molitvu
U sunce.)
Tu bi stvar eto mogla da se i završi
I to lepo,

(Ne možda baš najlepše i najpunije
Kao što dolikuje to pesmi koja se kao prva
budi
Ispod debelih naslaga ćutanja i tišine
Ali ipak.)
Ovo podne je savim obično
I tu počinje pesma.
Treba skrenuti par koraka samo iza ugla
U mršavo zelenilo
Ulevo gde su stabla.
Čovek neki
Po svemu onome kako izgleda
Sasvim običan
U jednostavnom šeširu malo nakrivljenom
U prugastom kaputu
Sedi na klupi i štapom ispred sebe ovlaš
ispisuje krugove u pesku
Malo nepravilne
Ali ipak dovoljne da u njih stanu sve
prohujale godine bez ostatka:
Tri male istinske ljubavi
I dva velika rata
Jedna ptica mladosti koja neće poleteti o nikad
više iz kruga
Ni preko tanke crte.
Čovek malo iskreće glavu i sluša: ptica peva.
"Gde peva ptica" pita čovek i naginje uho nad
svoje dno
I osluškuje prema grani.
Izgleda da je to rekao malo glasnije
Zaboravio se
I sad se uplašen kao u ljubavničkom stidu diže
sa klupe
I polazi
Ali se naglo vraća
I briše nogom svoje krugove u pesku
I smeši se još više uzburan ovom slučajnom
školskom igrom
I odlazi
Ovog puta u sasvim drugom pravcu nego što je
to prethodno naumio.
Inače
Po svemu onome kako izgleda
Ovo podne je sasvim obično
Kao jedna stara pesma.

U SASVIM UTIŠALIJ

U sasvim utišalij i skoro smračenoj ulici
Pred vratima tek nešto uzdignutijim
Ne više od pet-šest stepenika
Ali ipak visoko
Stoji jedan čovek malo ukošeno okrenut
Ni tamo ni ovamo
Kao da zagonetku postavlja nekom opalom
listu

Ili zgužvanoj hartiji
Koji šušte polako niz poliveni asfalt
Kao da nekuda zajedno idu uporedo
A čovek
Ne zna se da li je izišao
Ili se tek sprema ili razmišlja da li da uđe
Skoro isto onako kao što se ne zna
Barem na prvi pogled
Ili napamet
Da li je to vreme
Samo vreme duboko iza ponoći
Ili vreme noći već sasvim blizu jutra.

JEDNE NEDELJE U PODNE

Jedne nedelje u podne
U gradu
Koji je toliko susedan tvojoj varoši
Kao što su oko i oko blizi na jednom istom
licu
Stojiš na njegovoj jesenskoj obali.

Slatko i tužno ti se pričinja da si nepoznat
Svemu oko sebe
I da je sve okolo i tebi nepoznato
Toliko
Kao da nikada i nigde
I ništa
Nije baš sasvim istinski ni postojalo.

Stojiš na jesenskoj obali.

Ni slatko ni tužno već:
O nikog da pronađeš
Da izbudiš
Da zalutalog otkriješ u svojim mislima bar

nekog
Koga bi voleo da te krišom ugleda tajanstveno
kako stojiš
Kao nekada što si voleo da te ugleda
Gde bilo.
(Ni sujetan već
Znači
Ni gorak!)

Udaljen podjednako i od tuge si
I od sreće
Kao treća neka tačka
Suvišna
Al tako:
Kao i prve dve da su u nekoj tuđoj samo glavi tek
jedva izmišljene.

Stojiš na jesenskoj obali.

Jedino ono oko tebe što je:
Da li je više dan
Il više kiša
Ili najviše ta nesigurnost - da li jedno je ili drugo.

Stojiš na jesenskoj obali.
I više ne smeš
Više ne smeš nego li što ne umeš da pomisliš:
Kako to
Da ti odistinski baš stojiš
Na nekoj jesenskoj
Nekoj obali
Kad oko tebe sve je toliko nesigurno
Kao ni istinsko da nije.

Dan je
Već više magla nego kiša

A magla:
Više veče
Nego li dan il kiša.

Stojiš na jesenskoj obali
U gradu
Najsusednijem tvojoj varoši
U kojoj si do maločas mislio da život je nešto
sasvim deseto.

Stojiš na jesenskoj.

Pas da zalaje bar.
List padne.

O ne bi loše bilo da si pio
Pa onda da bar sutra bude nekako sve drugačije.

TISA II

Namera je bila: o Tisi nekoliko reči
Probuditi u glavi
Izmisliti onda još nekoliko (koje se za pesme
izmišljaju)
I premeštati ih
I gurkati
Kao piljke
- Oprezno provlačiti reči kroz kapiju pesme.

Ako bi se sve to završilo
(Kao u nameri što je bilo)
Tako lepo
Imao bih još jednu pesmu
Koju bih u sebi ponavljao
Dugo
Opustelom jednom ulicom
U posleponoćnim povracima
Laganim
I kao usporenim
- Ka kući u kojoj živimo
I starimo
Neprimetno.
Imao bih znači još jednu pesmu
I to pesmu o Tisi
Opet
Jer svako ima pesmu o nečemu čemu se vraća
U svom kratkom ili dugom životu:
"Jedno drvo raste u Bruklinu"
Drugo onamo
I onda neko - na hiljaditom nekom mestu
Koje kao da nije ničije
I koje zove
Da ne bi na njemu drvo raslo
Il tekla reka
Kao uzalud.

Ali Tisa je istinska u mom životu
I njoj ne mogu dodati reči koje se za pesme

izmišljaju.

Tisa detinjstva!

I ja to neću:

I Tisa neće više da teče kroz moju pesmu.

Jer teče duboko kroz moj život.

Tisa detinjstva!

(To nije ponornica

Ali je bar ovog trenutka niko videti neće.)

KAMENA USPAVANKA

SAMO JE BUDILA MIR

O prosta ružo govora
Zašto te proleća bude
Zaspalu među dva mora
Na usni plave lude?

O svi smo lomni ko štap
Na prvom rubu greha
Kad padne pregorka kap
U plavi zumbul smeha.

Teško je: drhtiš ko bor.
Pa čutiš... Što sklapaš vid?
Zar nije crno ko flor?

I pesma: da l plavi vir?
Ili kap pala na zid?
Samo je budila mir.

RUKE BOLA

Daj reči guste ko smola
I reči kao krv neophodne
Za naše prazne ruke bola
Podignute u svetlo podne.

Daj onu strašnu reč što tone
Još neprobudena u mrak mesa
Od koje grudi muklo zvone
Kao negledana kap nebesa.

Daj reči koje imaju telo
I u telu srce crveno,
Sve one koje će gorko čelo

Naći u svetu razbijeno.
Daj reči gorde ko mač topola
Za naše prazne ruke bola.

OTVORI SVU TIŠINU

Otvori drhtavu svetiljku
Dva oka uplašena ko laste
Da otkrivam glas - tu biljku
Što iz belog mesa raste

I treperi: začuđeno ko vlat
Kad vetrovi ga vraćaju i nose.
Otvori: približi suton kose
Da put otkrivam - taj vrat

Po kom ću da lutam s dva prsta.
Otvori belo jezero šake
Da ruke nisu mi dva krsta

Da oči nisu mi dve rake.
Otvori svu tišinu - nagni san
Da otkrivam tajnu noć i dan.

OPROSTI KAMENU ŠTO ĆUTI

Oprosti kamenu što ćuti
Oprosti što tajnu sakriva:
Kako ti se nad umom sliva
Samoća i teku minuti

Kap po kap u prazan krug
Što se širi ko vid pred strahom.
Oprosti ptici koja i dahom
Hoće da ti postane drug.

Oprosti senci što te prati
I vetru što te u krug vodi.
Zagledaj se u tanke vlati

I reci nečem malom: hodi
Šumno kao što ptice slete
Sa plavog mira na suncokrete.

O VRATI SE

O vrati se u sobu
Iz blata pod beli krov.
Glupi te umorio lov
Po polju i po dobu.

I sve dok živi u dubu
Bezglasni tihi crv
Neka se i tvoja krv
Povuče u muk. A trubu

Mladosti nek zatrube
Drugi za druge i grube.
O vrati se o vrati.

Lomi se već tvoja trska
Na vetru. I kiša prska
Po golom mesu što pati.

BUKET

Karanfil, crvenkast kao stid,
Otvora slatku laticu sećanja.
Od belog jorgovana boli me vid,
Od plavog - ruka skoro sanja

Da su joj prsti postali cvet
Pa tužno i veselo mirišu
Kraj ruže koja je skupila svet
I krv i tajnu i usne koje sišu

Sa druge usne smeh i smrt.
O najlepše se lipa smeje -
U samom vazduhu kao gust vrt.

Pod očima trava mirno veje.
Žuta se lala u njoj zlati
I klata i tako teku sati.

O DAJ MI

O daj mi uspavanku od slapa
U budni san što obara
I svet nepoznati otvara
Kao raširena mapa.

Jer da postoje reči, to mora,
Iz zvuka kad voda kapa -
Kad već postoji stas slapa
I kapa sveta, slap bora.

Od davna li to sluh izdvaja
Šum spor - kad kap na kap pada
Ko prastar časovnik van grada

Što vreme u sebi razdvaja.
Ako za reč već nema spasa
O daj mi bar uspavanku bez glasa.

PESMA I SMRT

Ova pesma nema oštarih zuba,
Sve je u njoj golo ćutanje i mir
I spori dolazak do poslednjeg ruba
Ispod koga mami hladan dubok vir.

Ova pesma nisu teške reči
Mada malo opor zvuči gusti zvuk.
U njoj nema kapi koja glavu leči
I bolne ruke zgrčene u luk.

Ova pesma možda liči na dolinu
U kojoj se bolno skamenio vuk.
Ova pesma sporo ulazi u tminu:

Ja ne vidim više od nje pomrčinu
I osećam samo teški tamni zvuk
Kako moje ruke vuče u daljinu.

NITI

Jednom nas tu, gde nas ima,
Neće biti.
Mi smo niti
Koje vežu nerođene sa mrtvima.

Nema kraja.
Prislonimo na zrak uva:
Kroz šupljine između nas vetar duva
Što vremena po dva spaja.

Leže ispod mračne sene
Mrtvi, a još nerođene
Sluti vazduh koji kraj nas zasvetluca.

Mi se kobno lelujamo
I slušamo vetar samo
I nit po nit kako puca...

KAMENA USPAVANKA

Uspavajte se gde ste zatečeni
Po svetu dobri, gorki, zaneseni,
Vi ruke po travi, vi usta u seni,
Vi zakrvavljeni i vi zaljubljeni,

Zarastite u plav san kameni
Vi živi, vi sutra ubijeni,
Vi crne vode u beličastoj peni
I mostovi nad prazno izvijeni,

Zaustavi se biljko i ne veni:
Uspavajte se, ko kamen, neveni,
Uspavajte se tužni, umoreni.

Poslednja ptico: mom liku se okreni
Izgovori tiho ovo ime
I onda se u vazduhu skameni.

PUT U RAVNICU

O dugo nam treperi pred okom
Put dug i žut od jare.
Sa strane: samo trske i bare
Sa žabljim i gušterskim skokom.

Mi idemo pomno kroz sve to,
A slutimo: žita, raži,
Hlad, neku ljubav bez laži,
Neki cvet, nešto sveto.

O znamo i još šta nas čeka
Na putu kroz ovo leto:
Prah, neko zaspalo pseto.

I - možda: bulka daleka.
O znamo mi, znamo, znamo,
Al ipak koračamo.

SUNCU KRAJ JE

Bili smo daleko, al najdalje - ne.
Kvasili se u moru, peli na vrh, o svud.
Jesmo li doneli nešto ili ostavili sve?
Neko se vratio nasmešen, neko lud.

Zajedno smo, a bili smo razdvojeni svi.
Da l smo bliži ili dalji nego pre?
U oku nam još po malo zakasnelo zri
Zatajeni pramen leta - to je sve.

Suncu kraj je. Leta više nema tu:
Samo hude krpe, trošno meso, bedna kost.
Ni senke više nema da crta po tlu.

Da l su svi tu, il još neko - ne?
Ko će prvi ugasiti leto? Ko sme?
Kuda vodi trulo lišće - taj bakarni most?

KUDA POTONU PEK

Gorčinom zar već obuzet?
Beznađe ti je dno?
(O otkud nađe baš sve to
Što upokojava svet?)

Lice u pticu sad
Okrećeš ko nekad, pre.
Gle: lišće pada na tle.
(Nečujni vodopad!)

Kuda potonu Pek
I blagi breg i klis?
Iz rane iščile lek.

Šuplje je. Reč je već zvek.
Kao metalnog brda vis
Stoji pred tobom vek.

VARKA OD LETA

Ni nadali se nismo a već eto:
Skidamo sa tela tek stavljene krpe
I bacamo ih gde bilo, u čoškove, na hrpe.
Sunce je opet tu. Odnekud mislimo: leto.

To znači: život! Opet smo nagi kraj vode.
Ali stojimo dugo, a niko da kaže - dosta
I uđe u vodu. (Gledali smo je, u mantilu, sa mosta!)
Pokraj nas: grana s načetim lišćem nekud ode.

Smišljamo da nam se vraća leto. Ali: varka!
Sa nevidljivih brda osluškujemo nešto drugo:
Oslobađa se vetar i pada žir, šišarka...

Stojimo opet na mostu, pod kasnim suncem, dugo:
Ispred nas, bleska sred grada daleki krov od lima.
Ispod: odlazi reka, sama, udovički, boje dima.

NA MALOM TRGU

Na malom trgu - nikog, čak ni trga.
Ni senku čak da baci sinagoga.
Rupa mesto crkve: ni porte, ni boga.
Nema kuće u vetru, zida, lupe vrga.

Gde je veliki dan i mi sred njega mali,
Ogromni toranj i sat koji nas prati
Dok bežimo na Tisu koju zlati
Ilovača sa suncem gde su vali?

Kud skliznu taj svet? Kao da ode Tisom
Odronjen, nogom, komad ilovače.
Gledamo za njim dok voda ga rastače.

Gle - stoji još sve to al s tankim obrisom:
Tu je i porta i vrg i sinagoga
I neki čudni osmeh mesto boga.

VIDIK

Taj mali vidik - što kroz prozor vidim -
I mene motri s hiljadu očiju.
Gle: kako grane izdužuju šiju.
(Ja im se smešim - hoću da se svidim.)

Brdo me gleda beonjačom snega,
S tek nekoliko crnih, zemnih pega,
Što ko ženice neke pilje u me:
Ko se to zalud skriva uz rub šume?

Sve me posmatra: mrki poskok žile
Što sav pritajen čuva dub i čeka.
Motre me i dve ptice što se zbile.

I lelujava suva vlat, poneka.
Motri me zimsko nebo uvrh rama.
Motri me ruka moja, pesma sama.

U ZIMSKI SUMRAK

Kuda pobeći u ovaj dan?
U gusti sneg? U pusti vrt?
Pasti u meki bolesni san
Kao na smet, pod led, u smrt?

Kuda pobeći sa ovog dna?
Visoko negde? Još dublje? Gde?
Evo već teške ruke sna
Pribijaju te kocem za tle.

Kuda pobeći u ovaj čas
Kristalno prazan, slep i čist?
O gde su vrata? Gde je spas?

To toneš već u tupi san.
Srce tek šuška ko suvi list.
Zar nikud pobeći u ovaj dan?

TVRĐAVA

Tvrđavo moja, glavo, gde raj dotrajava,
Kruni se tvoj kamen i u prah pretvara:
Svaki dan ga sunce po malo obara
Svaku noć ga crni vetar razvejava.

Stojiš tako, glavo, po malo u nebu:
Tek poneki niski dim ti oči takne,
Svaka vedra ptica kraj tebe zamakne,
Svaki gavran sleti na tvoj krov svom hlebu.

Izvan tebe: sunce, miris, smeh i voda,
Neki bistri korak, laki potok, lahor.
U tvojoj odaji: samo mrak i štakor.

Iza sna, ponekad: štrčiš ko sloboda.
Oblaci ti kulu oblače u belo.
Sneg visinski: čekaš. Tvoj steg je tvoje čelo.

ETO ŠTA UČINI SJAJ

Dok trepnusmo: eto šta učini sjaj!
Pade glava danu, skotrlja se
I mi posmatramo gde se kraj nas gase
Stvari i nestaju kao bačene u kraj.

Sad je više mesta, al stajemo na čkalj
I čičak. Neke bare nam se preče.
Još teško nam je da priznamo da je veče
Iako se mešaju blizine i dalj.

Mi zastadosmo (tek za puki tren)
Al - evo gde stojimo. Tama nas presvlači
U drugu rizu i mi postajemo sen.

Dok čekamo ko će niz vidik što se mrači
Otići prvi od nas, nem, sa dušom kipa -
Ja odoh u bol, u sebe. Nek lišće me zasipa.

NAILAZI HLADNO DOBA GODINE

Po svemu, nailazi hladno doba godine.
Nad gradom večernjim: krik divljih gusaka
Žitak od malo snega, malo mraka,
Kaplje niz sluh nam u dno pustoline.

Mi idemo u gomilama, po dvoje (al sam i sama!)
I samo se tek po neko od nas seti
Kako su, koliko juče, goreli suncokreti
Iz bašta u predgrađu, sa suncem u semenkama.

O kako povijeni grabimo sad niz vlagu
I skrećemo na prvom uglu za putevima što prečim.
Već krijemo i oči, kao da sakrivamo ljagu.

Iz vazduha, iz tame bačen, evo ga kako niče
I probija krik i iz nas. To čuj: pred hladnim nečim
Nebo i zemlja živinski kriče, kriče.

JAVA

Na ostrvu Javi šta je moja java
Dok mi nebo usijano na ramenu spava
I dok okeanska voda čudno plava
Pesak sa žala u sebe odronjava.

O, žali, što vas prekriva agava
I neki čudni vres kog sunce zadržava
Da se dugo srebri međ kućicama mrava
I rovljem gde se krtica spašava.

Vi niste žal ostrvlja kog voda opkoljava
I odvlači mu pesak dok se umiljava.
I niste znak na mapi što se snom odmotava.

O vreli žali u sunčanoj lavi
Gde se sve od peska pa do neba plavi
Vi niste na Javi. Vi niste na javi.

SLIKA U RODITELJSKOM DOMU

O ta slika na ogromnom zidu
Hladnog, skoro opustelog doma:
Dva rošava stabla i put boje hroma
Sa nekim kolima što nikud ne idu.

Tu je i reka (al mrtvo korito):
Samo srebro šljunka, pesak, trulost panja
I čudna svetlost - ni sutonja ni danja
Što se kroz lišće cedi ko kroz sito.

Pamtim i jednu ravan punu hlada
Kao odmaknutu od sveta i vike
Rođenu za glavu zbunjenu od grada.

Mamim još nešto u mozgu sa te slike:
U dnu je crven krov, pa oblak, deo plota -
Čas boje smrti, čas boje života.

POD NOĆNOM ZVEZDOM

Dok o teme lupa vrelog sunca bradva
Prljav od busenja a podoban lasti
U grotlo ću prvog kladenca nag pasti
Makar me slomila ledna voda na dva.

Dan se slomi, ne ja: slazi plava večer.
Dok se zemlja hladi - svet nejasan biva.
Nebo mi u glavu već zvezdu zariva
Sa šiljbokom jedne misli kao glečer.

Naslonjen na divlji miris (valjda plasta)
Slutim neki dodir što mi vreba rame
Nevidljivim krilom mekim ko u lasta.

Daleki dvojniče, bliz, iz slične tame,
Staru našu reč mi preko mraka hitni:
Kako smo pod noćnom zvezdom sami, sitni.

NA RASTANKU

Iz korova glavu pomaljam: o trave
Hvala vam na vedrom leku i skloništu.
Ja se opet vraćam u svet gde me ištu:
Bleda zamka nade, ljubav, slamka slave.

Štrči mi iz loga gle čitav stub tela:
Već sam sav otkriven i povratka nema.
Krišom oko bacam u dalj gde se sprema
Nemi doček gvožđa, zida, stakla bela.

Na rastanku: miris žila me oblači
I zelena ruka tetoši i draga.
Ja silazim, biljni svete, sa tvog praga.

Ali: kad se opet trujno oko smrači
Na porugu svetu u trave ću leći
Pa bilo to živinski, kukavički, pseći.

BEZ LJUBAVI

Kad će sneg iz moje glave da prestane:
Već mi mesto srca kuca komad celca.
Prazan sam i beo kao dno krečane.
Najzad, crni svete, evo tvoga belca!

Međ rebrima smet mi snežno granje zida.
Iz mozga niz ždrelo usov leda klizi.
Pun snega, naheren ko toranj u Pizi:
Čkiljim kroz zamrzio okno moga vida.

Krvna bulko, što si cvetala u žili,
Kud to cvet svoj rasu u ljuspice leda?
Noga bi da krene - al joj santa ne da.

U belu me neku pustinju sakrili.
Pokatkad kraj mene crna vrana sine
I ja zurim u nju prljav od beline.

U MAGLI

Magla vlada svetom (il se sprema).
Od nje se više odvojiti neću.
Čim zavesu maknem: već na mene sleću
Dimljive latice cveta koga nema.

Evo bežim kroz nju, iz nje, ali sporo.
Manje mi se noge kao u kornjače.
Ceo dan sam išo, a kad me mrak tače:
Stojim usred magle neodmako skoro.

Sad bar imam tvrdi oklop oko uma
I mogu da stojim uspravno, bez straha.
Nek o glavu doba lupa iz sveg maha.

Ne znam: da l kraj mene diše grad il šuma,
Da l sam svež ko šiblje il ko panj orono?
O moj oklop ponoć kuca ko o zvono.

KNJIGE

Opkolile me noćas knjige -
Zure u mene iz svog praha.
Ćutljive - ko od strašne brige.
Zbijene - ko od teškog straha.

Ja znam da svaka kao živa
(Mada neima oka, uha!)
Za mene neki govor skriva
U nepomičnoj urni duha.

I sve što gledam u njih dublje
Sve mi se manje mrtvim čine
Te škrinje mraka, tajne zublje.

Jedne me mame, druge plaše -
Neznamim glasom ko iz tmine:
Uđi u mrtvo carstvo naše!

KUĆA

Budi me pijuk preko puta:
Još jednu dragu kuću ruše.
Opada njena boja žuta -
To čisto zlato moje duše.

Već vidim rov sa novim kablom:
Pašće u podne lipa stara.
(Iščupaće mi sa tim stablom
Najdraži miris mog oltara.)

Sve što je bilo - čega nesta -
Što ode u dim, prah i paru:
Ja znam da nekud traži mesta.

O tako i taj miris, boja...
O tako i tu kuću staru
Ne drži više zemlja, no ja.

DVOJNIK

On nema oči - al me vavek gleda.
Ima za mene uvek reč nemuštu.
On prvi šane onu miso suštu
Od koje bežim ko od vatre, leda.

Kad pođem za njim - osvanem sred blata.
Strašno me drži, a neima šake.
Ili me pušta nebu pod oblake,
A kada padam - on me ne prihvata.

Zbog njega ćutim danima ko mutav
I nosim suvu stenu iznad vode
(A sam se pravim - prazan, lak i plutav).

Kad reč zaustim - ja umesto eha
Naježen čekam da me sveg izbode
Slomljeno staklo njegovoga smeha.

URLIK

Gledam lava u kavezu
Za rešetkom gde tumara
I vidi u parku brezu,
A trom - na smrt zaudara.

Povijene glave kroči.
Olinjalu vuče dlaku.
Al kad na tren digne oči -
Svako vidi svoju raku.

Bockaju ga deca kradom,
Al on kao da ne haje
No zuri u dalj daleku.

I tek samo u noć neku
Urlikne nad mirnim gradom
Setivši se ko je, šta je.

BOLEST

Desi mi se da kraj kafana
(Dok svi na meni vide lovor)
Prolazim mračan usred dana,
Nemo, kao da ne znam govor.

I ne znam ko sam, ne znam šta sam,
A hitam kao da znam kuda.
Poslednjom snagom skrivam da sam
Postao, možda, najzad luda.

Motre me zdesna, motre sleva,
Okom što čezne ili seva
I misle da sam gord il moćan.

Zastanem za tren među svima
Zgranut i slab i bespomoćan
Kao napadnut bakterijama.

STABLO

Napokon i ja čeznem neki posed:
Tek stablo (makar sred tuđe poljane)
S toliko zemlje - da mu senka stane
U kojoj ću da sednem sam i prosed.

Kroz moje grane da posmatram plavet
(I zagonetku ptica usput rešim)
Pa da se pred san turobno nasmešim
Što sam kroz život prošao ko avet.

Zatim: da slušam vetar i šum kapi
I zadnje sunce ispratim kroz račvu
Dok moj dah tiho nestaje u hlapi...

Ako od stabla ne sadelju bačvu
Il krevet kakvom mladencu ne stešu -
Nek bude bar za sanduk mome lešu.

O SJAJ SU SAMO VRATA KRAJA

Taj muk - da nije zvuk bez kraja
Što svud seže
Pa neki mir sa krikom veže
Il maglen duh sa mesom spaja?

Taj krik - da nije vrh tišine
Što se ko usov u nas ruši
Il neki bat u našoj duši
Kad bol se vine?

O miso rije
Moj duh i kao smrt me gleda:
Sve to što biva - da san nije

Zaspalog nečeg usred leda?
Taj mrak - da nije bolest sjaja?
O sjaj su samo vrata kraja.

KRAJ JESENSKOG MORA

Iz visokog sna me budi morski blesak.
Oči traže vidik gde je strana peta.
O - ja sramno padam u šareni pesak
Turoban i taman a - igračka sveta.

Kud ću: evo ležem dok mi vali
Nude šuplju penu mesto pravih reči.
Pitao sam juče (kao da sam mali)
Jedno drvo: gde se ova glava leči?

Ćute drvo i more. Samo šume
Kao što nem to zna i jedino ume.
U gluv svet sam zašo: u sivo i sinje...

Nešto se u meni prenu, ko od treska:
Bude se šakali iz moje pustinje
I gone me, ludo, preko svoga peska.

UMORNA PESMA

Gde nesta strah pred svetom tu i pesma presta.
I gle: stojim sada - drvo, sa obranim plodom.
Mre u zglobu volja da se maknem s mesta.
Šta da radim s rukom i u njoj sa slobodom?

Zatočeni: ora je - prhnite iz tela!
Ne leče pesme nikog (tvorce svoje truju):
Gle pesnika u mraku usred dana bela
Gde mu gavranovi krišom mozak kljuju.

Pesme - iskazane iz grla da ih čuje
Veliko uvo sveta - evo natrag huje.
Zar je tu južni kraj i jedino im žalo?

Blizu je praznina i rub se približuje:
Reči ove pesme izdržite još malo
Dok vas smrt il ćutnja skora ne rimuje.

KASNO LETO

SENKE NA BILJU

Ti si taj čovek zarobljen u svoj lik. Zarobljen u naviku
Da seća se svog života. Da lovi po mreži
Uspomena. Ovo je tvoja senka koja remeti sliku
Osunčanoga bilja. Pitaš se po stoti put: gde leži
Podzemna pesma života najviše slična tvom liku?

U sunce podižeš ruku: to senka pada
Ulevo u prah tek slegnut. S desne se ruke već sliva
Slomljen luk senke još jedne. U tupe makaze hlada
Uhvaćen je tvoj lik dok prava pesma pliva
Niz vodu dirnuta vlatima u strmom podnožju grada.

Zoveš u pomoć pticu što neumorno rije
Kroz meku kocku vazduha već plavu od šupljine.
Ptica ti baci senku senka ti usta pokrije
Pa čutiš zakopano. Ima li kog da odškrine
Pocrnela vrata pesme o koja avgust bije?

Tu je i senka vremena. Vidiš je kako obleta
Tiho kraj tebe i hod ti opkoljava.
Ideš o sad već sporo ka senci jedinog cveta
Što diže se da l kao čovek probuđen tek iz trava.
O ko je to ulovljen u gusti kavez leta?

Ti si taj čovek. To ruka tvoja je oslonjena
Na ogradu za kojom teče voda teče vreme.
Gledaš u malo ružičast zglobov što spaja rastavljena
Dva pravca tvog mesa i kostiju. Mirno je teme
Zgloba. Čuti to ruka tvoja na hladnoj glavi kamena.

KASNO LETO

Park je bio pust. To gorelo je kasno leto
U pesku među travom gde gušter se u žuto sakriva.
Utrčah među klupe i prazno se okretah -
Bile su gole kao paluba bez mornara što pliva
U svoj svršetak. Okolo je bilo žuto kao tamjan i kao malo sveto.

Sedi na klupu. Već sediš sa senkom svojom izlomljenom
Od kosog sunca. To je tvoja crkva ta kutija od samoće
U svakom džepu koju nosiš. Izvadi to taj dom
Tu kućicu od puža. Razgrni kreč kao što otvaraš voće
Sam si. Nije to ni tužno ni glupo. I daleko je o brodolom.

Otvaraš kutiju ključem koji je jedini. Tiho je
Kao mahovina unutra. Sam pred životom kao senka što stoji
Pored tebe prelomljena. Možda si praodavno krenuo niz boje
Mora. Ko ziba mahovinu? (Ali ko pita iz tebe kao da broji
Sve stvari sa senkama njihovim?) Reč je a usta ne postoje.

I park je bio pust. To gorelo je kasno leto
U čelu. Klupe su bile prazne kao leđa nosača
Nezaposlenih. Ustao sam i senku šuplju okretih -
U daljini se topio trouglast lim kao vrh mača.
Veče se kao rana otvaralo. Okolo je bilo malo sveto.

KASNO MORE

Pođi sad niz more. U srebru tamariska
Na malom pesku s jednim galebom sam ostajem.
I vriskom njegovim u ušima koji je i vriska
Moja. Odjek mog ćutanja za potonulim sjajem
Ljubavi. Večer silazi i već je do ruke bliza i niska.

Tu sada opet traži ono što nećeš
Dodirnuti nikada. Ono na čijem si tragu
Se nalazio toliko puta uzalud. Umrećeš
Je l da bez krajnjeg lika tog ostrva ili čega? Na pragu
Tajne se nalazeći tajnu ćeš u sebi još veću da okrećeš.

Te ruke koje pronosiš sad eto dodiruju i bilje
Večernje. Ti ne znaš čak ni imena tom svetu
Pod čije krilo ulaziš samo znaš da je okrilje
Sveta. O uđi onda što dublje u srž njegovom pracvetu
U oštri miris koji spaja prah jave s prahom uobrazilje.

Sad zgusni se u nemisao sa biljem u nešto daleko
Kao što se zgušnjava galeb sa zamračenim krajem.
Po žalu prolazi ljubav kao nepoznati neko.
Otišla si niz more ili bilje. Ja ostajem
U hramu svog života malo kleko.

POVRATAK

Po suncu još uvek biva toplo. Ali
U senkama od građevina kuda se takođe
Proći mora: prva nas studen zali.

Neko se kraj nas u čudu pita: zar prođe
Zbilja već leto kao miris kratkotrajni i mali?

Izgleda da smo stajali baš kao u ovom času
Celo to dugo vreme što se oko nas ovi
Jer ostrva u dalekim morima netaknuta su
Od nas i ovog puta ostala. Daleki gradovi
Ostali sami su bez nas u trenu kad ih lišće zasu.

O da nas nije bar ljubav mimoišla koju
Neki su između nas čekali stojeći duboko u žitu
A neki na pesku, sred buke plaža, menjajući boju
Polako telu... Kroz grad putnika je sve manje. U ritu
Gube se neke vrste ptica. Podrhtava već voda u rečnome koritu.

Vraćamo se, odande gde nismo bili, u sebe, kao puž u
kuću svoju.

MOČVARA

I eto: dok zvučne reči tako tražiš
Zar ne bi bilo bolje, kao jednom, daleko otići.
Sedeti negde, međ močvarama: kao da stražiš
Na kraju sveta, dok mitraljiraju detlići
I ti se, sam u sebi, u blagom strahu snažiš.

Sedeti u ritovima, sred ostrvca, na panju
S nogama u prastarome čvoru od korenja
Svejedno u noć, svejedno u sumrak ili danju
Dok se oko tebe skoro ništa ne menja
Sem meseca i sunca koji prelaze putanju.

Pa šakom, tu ispod čela, navući rezu mraka
I osetiti se ko deblo da si obrastao u koru.
Kao jedini sok, kroz sve to, prostruji misao laka:
Da li si to ti nestao, kao kamen na dnu, u moru
Ili je svet iščezo, polako bez traga, bez znaka?

Pa onda, vetar, odnekuda: okolo zahuji
I učini se da je nestanak bio još davnije.

To šuplja kost vremena od svoje praznine bruji.

Otvaraš oči: ovaj svet i jeste i nije
Dok ruka ti, pružena u kasno sunce, gle - sva ruji.

Pokreni se polako iz žila. Panj ostaje.
Pred tobom, sa sumrakom, treperi barska trska.

Čuj, šibljak, pred san, za dan sutrašnji baje
I pritajena divljač, u logu, koru rska.

Svet izgleda postoji dok nemir o njemu traje.

REKA

Kroz pukotinu u daščari piljim u srebro reke.

Kako pomeram glavu - tako pomeram i reku.

Dosta je bilo pesama u kojima sam zvao daleku
Sliku koju ne videsmo, ni ja, nit iko kroz pamtiveke.

Svet je ono što gledam: ta iskomadana riba
Koja se na vatri, sa moje desne strane, puši.
Svet je ono što čujem: ta vatra koja mi pevuši
O krtom deblu što je trulilo sred sasušenoga gliba.

Kao šlep da sam, gle ja - pipam svet pristima:
Pljosnato gvožđe na vratima i šuplje oko od čvora.

Zašto sam se sklonio ovde, na reku, posle mora
I posle reke pod krov u vazduh vruć od dima?

U daščari sam zbog kiše koja se sručava koso.
Piljim u reku: sjaj gasne, srebro se pretvara u olovo.
Izgleda da nisam, kraj mora, svu pustoš sasvim izbolovo
Jer evo, osluškujem je kako se prikrađa, boso.

Tu je već, blizu. Kucka li to sad ona
Preobučena u kišu sa prstima od kapi
U crep, nad diglom glavom, sred koga tanko zjapi
Približeno nebo ko parče zardalog zvona?

Gledam sad kako tanki vidik preseca jedna ptica.
I evo: isklizla je iz očiju, al osta u mom životu.
(Sam sebi ličim na kavez u koji zatvaram stotu
Pticu po redu. O koja li će mi od njih, pred
smrt, da zaleprša sred lica?)

Kao da je bila mala noć, gle: reka sviće.
Kako pomeram glavu - pomeram i srebro njeno.

Nad glavom, kroz prsli crep: i nebo je pobeglo
eno.

Otvaram vrata: svet stoji, sa nešto tajne, kao
prastaro otkriće.

ČAMAC U RITU

U rit, sve dublje, ulazi crni čamac
I na njemu se, gle: i moj život probija između
vrba.

Zaobidimo natrulo deblo što čuči kao samac
Obrasto u mahovinu i sa stotinu grba.

Prema skrajnutim lopočima ili gde?
- da uputimo naš pramac!

Zašli smo ovde da se mir i niz nas slije
Al tek se u njegovom srcu, gle: naš bol
rasprskava.

Okolo nas su stvari, ko nikad, najistinskije,
A naša se bit međ njima ko pesak potkopava:
Čamac je crn od katrana, a život naš - kakav
li je?

Već danima sam u ritu (tek slušajući ptice i žabe)
Skupljao po kap melema u oko, u uho, u grudi,
Al izvrgnu se tišina u kandže koje grabe
I melem posta otrov od kog se tiho ludi
A moje snage - bez pravca, otupljene i slabe.

Sad gledam: vode su mirne - to trske drhte iznutra
Kao što se njišu devojke, same, iz svoje
mladosti.

Daleko je grad - ali krenuti u njega već sutra
I utonuti u život: u zaborav do kosti!
(Ove reči, kao paniku u sebi, ponavljati do
jutra.)

Ovo je tek svet bez pravca: tonući sve dublje
Između travnatih ada, izgleda - zalutali smo.

Ne vredi sad širiti oči nit veslo stezati
grublje
Već jednostavno: čekati sunce (kao spasonosno
pismo)
Da kroz rupu u krošnji zapali svoje zublje.

ŠTA NAS SVE ČEKA U MAGLI

Presečeno je leto: što maglama, što kišom.
(U detinjstvu: kvasac su tako sekli u
kolonijalnoj radnji.)

Čuj: šušti sad oko nas kao da neko nam priča
krišom
Šta nas sve čeka u magli tek kad list padne
zadnji.

Pijaca kisne. Kraj tezge: žena sa mišlju
najtišom.

Kako se nismo nadali da će sve biti tako
Kao što je bilo i zadnji put čim iščileše sa
kože
Pigmenti sunca i mora što skupljasmu polako.

Zar i pomisliti smo mogli da će da se roje i
množe
Prelepi čaši života u kojima živesmo lako?

U zavesu uvijeni, kraj okna, zurimo pomno u
vreme:
Kap, svetla, u tramvajskoj šini - jedini je sad
blesak.

List se otkida, strepimo: kao da će pasti na
teme!

O šta li smo sve to hteli dok hodasmu bosi niz

pesak
Žutom padinom leta što spuštala se blago niz
vreme?

NEPOZNATA U DAVNINI

Gledam te sad odavde: sediš u julskom dvorištu
Uramljenom u zidove visoke preko glave.
Tebe posmatraju još i ptice: kao da te mole i ištu.

Mene ne vidi niko Zurim iz korova i trave
Duboko u uglu, u zaturenom skrovištu.

Ovde je hladovina najveća: miriše na vlagu.
Cigle su poda mnom trošne i nešto zelenkaste.
Tebe obliva sunce. Vidim: kupa ti ruku nagu.
Tako je sve oko tebe čisto, u suncu. Moja krv
raste
Iz mene, kao da otiče nekuda, pa tiho gubim
snagu.

Samo da se ne pokrene nešto: neka vrata.
Samo da ne padne neka dunja, između nas, natrula.
Il crep da ne pukne iznad, od nečeg: od ptice, od
mačijeg bata.

Tišina raste između nas: penje se kao prozirna kula.
Samo da je niko ne dirne, nikad. Osim ove pesme.
O nepoznata.

STIHOVI

* * *

Iz mraka te, pesmo, zovem, iz ničega.

Iz senke jedne ptice, iz obrisu brega.

Prva reč ti evo već bruji pod čelom.
Zalud ruke pružam ja za tvojim telom.

Onda te od blata mesim, glinom vajam,
Pa te rodnom rekom mekšam: sa snom spajam.

Kreč sa zida grebem, malter skidam,
Da te kao kulu vinem, gradim, zidam.

Od reke i nesanice plot ti pravim.
Vočkama te ograđujem, travom travim.

Suzom hranim jedno stablo sa korenom
Da te svojim hladom čuva, gustom senom.

U kamenu ti glavu klešem, oči dubim.
Čas te mrtvu imam. Čas te živu gubim.

* * *

Zalazi sunce, tu blizu nas, nad vodom,
Ko tovar sjaja da tone sa svojim trošnim brodom.

Da uđemo, pesmo, u zalazak malo
I pomešamo se sa suncem što je palo?

Gorećemo i mi u toj lepoj vatri
Makar samo malo: časak jedan, dva-tri.

* * *

Gle: svanjiva jutro puno mlečnih hridi.
U magli smo, pesmo: niko nas ne vidi.

Pokraj nas se čuju: korak, glas i žamor.
Mi slutimo: telo, neki zid il mramor.

Ne vidimo ni mi ništa čvrsto, jasno.
Iako je rano - liči već na kasno.

Svemu krhka magla razbi lik i boje.
Najzad evo sveta, pesmo, ko nas dvoje.

* * *

Nedeljno popodne. Leto. Iznenada:

Vihor svu prašinu vitla ponad grada.

Gle: hartije lete i neki crep pade.
Sa jednog balkona vetar rublje krade.

Ležiš mi na stolu, pesmo, cvete slabi.
U vazduh da te bacim: ko ptica letela bi.

* * *

U prozorskom staklu, ko na slici:

Kratkotrajni pejzaž sažet sav u ptici.

Minu: koso, dole, stropošta se.
(Na našoj se slici boje gase.)

Evo je i druga (možda ona ista):
Kao kratki trepet nekog crnog lista.

Sad je dugo nema: belo je u ramu.
Zalud naš vid tone kroz nebesku jamu.

(O, kakve li to ptice, pesmo, je li,
Mi čekamo leprš kroz ram beli?)

* * *

Izvadiše iz mora, gledaj: krčag stari

Sa pola ptice na jedinoj šari.

Leži: krnj i ljigav od alge i vode.
(Svet se začas skupi i još brže ode.)

Mi zurimo u krčag ko u sebe sama:
Glava, jedno krilo - nesta u vodama.

Skaćemo u more. (Podvodne tišine
Vuku nas u sebe ko nečujne šine.)

Niko neće, pesmo, osim nas da traga
Za parčićima slomljenog krčaga.

* * *

Na šta nam to, pesmo odjedanput liči

Ovo stablo, usred asfalta, na ciči?

Zalutali neki šumski bog koga su
Bacili u negve u sanjivom času!

(Možda i mi bilju ličimo na neku
Utvaru kad sami stojimo uz reku.)

Baš u ovom trenu, s granom svom od leda,
Čini mi se, pesmo - i nas drvo gleda.

Bez i jedne reči ja mu usred tame
Sam prislanjam glavu na rapavo rame.

Na dve lutalice - mi ličimo oba -
Što banuše ko iz nekog drugog doba.

* * *

Gledam senku grane: po tlu ispružena

Biva lepša nego grana - majka njena.

U njen tamni obris stanem (al i dalje
Motrim sjaj, van senke, što ga sunce šalje).

Ja sad ne znam da l sam bliži tamnoj seni
Ili svetloj grani što se tu zeleni.

(Nije l i nas, pesmo, ludi boj za rimu
Od žara života približio dimu?)

* * *

Dugo spavaš, pesmo, sred jesenske škrinje.

Na teškom poklopcu, gle: već sneg il inje.

Ćutiš kao neko srebro koje tamni
Ili bronza ili zlatni požar, plamni.

Strepim: ako te odškrinem, zakovana,

Da ne uđe prah il rđa, trulež dana.

* * *

Jutarnja nas svetlost kao truba budi:

Mi stupamo iz sna - u svet drugih ljudi.

(U budnoj se glavi još koji tren dimi
Odsanjana vatra gde smo bili i mi.)

Izlazimo zatim među ljude, tiho:
Prvi nas je pogled ko lišće zanjih.

Već nas buka dana kao hajka steže.
Gle: poslednje ptice iz nas nekud beže.

Navlačimo oklop: vitezi bez stega
Kreću prazna srca preko dnevnog brega.

Mrak nas, pesmo, nađe gde smo bolno stali:
Brojimo u nama mrtve što su pali.

* * *

Celu noć smo, pesmo, nad hartijom bdili.

(Bolje da smo jeli, ljubili i pili!)

Gledamo sad tupo sred velikog lista
Dve-tri hude reči s prazninom što blista.

One nam se strašno u svitanju čine:
Izgubljeni putnik sred snežne ravnine.

* * *

Pesmo, sluh napregni, načulji oba uva:

Kletva oko tebe kao vetar duva.

Kunu tvoju blagost, tihi sjaj i rime.
Njušiš: u daljini lomače se dime.

O, jednom, kad bude opet leto, voda,
Razbij mi grudi: čeka te sloboda.

Vilama razgrni - bol, a metlom - tuge.
Pobegni kroz travu, niz breg, među druge.

Nakostreši dlaku, vilice razjapi,
Zabodi zub u meso i krvi se napi.

Onda otrovano srce skupi, stegni:
Ko crknuto pseto nasred puta legni.

Nek za vonj a iz tebe ko s gomile strvi
Na koju sleće gavran i gamižu crvi...

Ili: kad leto opet zasjaji u vodi
Za ruku me uzmi i u žito vodi.

* * *

Stojimo pod nebom dok po nama
Sneg lagano pada kao bela tama.

Izmišljamo nešto, ali spolja
Već smo slični stablu usred belih polja.

Uskoro će možda i na nas da padne
Zalutali gavran iz visine hladne.

* * *

Nudim ti ukras od bilja: puzavice
I bršljan za tvoju kosu, tvoje lice.

Onda se mašam rukom za nebo i u more
Da ti ublažim oči, upaljene, što gore.

Ptice u zamku hvatam i sa neba ih svlačim
Pa te u njihov glas i perje oblačim.

Ponekad: zemlju kopam i u nju te skrivam
Pa ne znam da li sam mrtav ili bivam.

U snu se trzam: pesmo, šta ti treba?
Vidik na reku? Ptica? Komad neba?

Ništa mi ne treba - kažeš - ja sam gola.

šumim kao život, vetar, smrt, topola.

* * *

Na jugu smo, u brdu: sred oskudnog bilja

Penjemo se, pesmo, ti i ja bez cilja.

Poneki se kamen odroni uz buku:
Ja se zateturam. Ti mi pružaš ruku.

Zapnemo li nekad o polegle vlati:
Oko nas se samo naša senka klati.

* * *

Mog života evo ponavlja se priča:

Tek što prođe kiša - sustiže me čiča.

Al nekako ipak uspevam da sklonim
Svoju голу glavu pred ovim, pred onim.

U skloništu, zatim, lupam o zid glavom:
Gde da sklonim misli i moj san o plavom?

Na ulici opet stojim usred tmuše
I zamišljam pesmu ko dom moje duše.

Liči mi na kulu, tu, na dohvat vida,
Okovanih dveri sred debelog zida.

A nekad: na praznu, otvorenu kuću,
Ali sakrivenu negde u bespuću.

* * *

Dve ptice nada mnom kruže ko pijane

U pustom vazduhu bez ijedne grane.

Mora da su pile za vazdušnim stolom
Ispunjene plavim nepoznatim bolom.

Da l to zastadoše kraj vazdušne klupe
Da podele stvari i da hrabrost skupe?

I dok sad odlaze svaka svome kraju:
U mojoj su pesmi skupa, a ne znaju.

* * *

Ja ne pišem ovo za tebe i njega

Već za onog što će doći posle svega.

I u nekoj sobi (pored hladne peći)
šta će posle ovih reči baš on reći.

On, što možda samo jednu miso ima,
Da je sam i baš tada nepotreban svima.

Zbog takvog trenutka tvog o ja sam shvati
Bdio jedne davne noći, nepoznati.

Ako se namrštiš, znaj da je zbog toga
Promašeno pola i života moga.

ZAPISI O CRNOM VLADIMIRU

(UMESTO FUSNOTE)

Od nas deseterice u sobi, u najtežem položaju bio je Vladimir Purić, tridesetpetogodišnji Ciganin iz sela Sopota na Kosmaju, zemljoradnik, oboleo od raka. Kada sam mu jednom prilikom pomogao da izađe iz sobe u bolnički hodnik, da puši, počeo naš prvi razgovor.

Čuo sam da ste pesnik - reče mi čim je seo na klupu i zapalio cigaretu.

Pomislio sam, po navici, da izbegnem odgovor na ovakvo pitanje, ali sam u istom trenutku i osetio da je to u ovom slučaju besmisleno.

Zamolio me je da napišem pesmu o njemu i njegovoj bolesti.

A šta će ti to, Vladimire? - pitao sam.

Pa tako ... Ako ostanem živ da imam za uspomenu kad sam bolovo ... A ako ne ostanem...

Šta ako ne ostaneš? - pokušao sam da se nasmejem, ne bi li mu na šalu okrenuo ovakvu misao.

Pa tako ... Neka ostane vama ...

Danima me je Vladimir Purić posmatrao iz svog kreveta u uglu. Kad god bih se okrenuo na tu stranu, u mene su bile uperene njegove beonjače, koje su bleštale iz crnog, mršavog lica: očekivao je pesmu. Tih dana je već bio zabatalio i lekove. Nisam ga video ni hranu da uzima.

Jednom smo u hodniku zapodeli i ovakav razgovor:

Kako si uspeo, Vladimire, da se toliko razboliš?

Mnogo sam radio ... Kosio sam i noću ...

1.

Moja je bolest, izgleda, ipak tuga.

Kad težak boluje, teži je nego teg.

Mart je i ovde sred bolničkoga kruga

U kome kopne: crni Vladimir i sneg.

On kroz lekara kao kroz kroz staklo gleda

I traži pesnika, jedinog za kog zna.

On svojom ranom i tuđoj rani ne da

Da se tišinom, ko korom, zaceli sva.

On hoće pesmu mesto pilula, kapi,

Kad ne pomaže ništa, ni bog, niti lek.

On hoće pesmu - ko kad je pesnik vapi -

Da mu živome il mrtvom produži vek.

On hoće pesmu o tome kako pati,

Kako ga tišti sve i cepa mu se drob

I o tom kako će jednom da se vrati

Na svoju livadu ko kosac ili grob ...

2.

(Fragmenti)

O, zar da slušam, kako se iz tog glasa

Poslednje žito prema meni talasa?

I čujem, sa tih usana što se grče,

Kako poslednji jaganjci k meni trče?

*

Zar će taj crni lik, već nalik seni,

Da leži tek ko pejzaž prema meni?

Zar ću odsad i te ponoćne krike

Da pantim i da pretvaram u slike?

*

Zar da mu izmišljam pesme i pevam ode,

Mesto da mu otvorim prozor, dodam vode?

3.

Šta to on sakriva sada u svojoj seti?

Možda neki juli sa svilom koja leti?

Il jedan sumrak, tajan i nepoznat svima,

Koji se zagubi i koga još on ima?

Ali šta će biti kad ne bude i njega,

Vladimira, koji se eto seća svega?

Bleskaće pod suncem čas lemeš, a čas vile,

Al će onaj juli i sumrak da iščile...

(Možda već zamišlja i kakav će da bude

Taj prvi dan nad njime kad legne pod grude.)

4.

Zar će sve to što on za dana

Priča meni o ribi s jaza

Ostati ko u mesu rana

Ili po oknu šara mraza?

Zar će i to, kad on za noći

Setiv se u snu konja - rže,

Iz mene ikad više moći

Da speru kiše, sunca sprže?

Ja već po nešto s njime delim

(I pomalo se sa njim rušim):

Kad hodnicima šetam belim

Ja i za njega jednu pušim.

Pa ko da će i što je moro

Da kopa još i kosi, vrše,

Pasti na moja pleća skoro,

Na moje ruke da to svrše,

Već kao da sam mu u seni

I stojim pred njim sličan robu.

I kad umre, on će u meni

Da trune duže no u grobu ...

5.

Ima lekovitih trava, glina, zraka
I vode koja je sa njima jednaka.

Ima i tih koji znaju do njih staze,
Tajne, jer po njima prvo u snu gaze.

I ja sam u jednoj noći na dohvatu
Bio nečem - nalik na reč nepoznatu.

(Kao da je bilo malo u toj reči
I nešto od onog sa čime se leči.)

Al se meni nije ni u snu sva htela
Ta reč da pokaže i da bude cela.

Pa kada se i san još primače javi -
Tražio sam zalud i njen trag u glavi.

Tako, ja i sada, evo, ko ranije,
Izlazim iz pesme u kojoj lek nije.

6.

(Pesma o bolovanju Vladimira Purića)

Vladimir Purić iz Sopota sela
Bol boluje evo zima cela.

U beloј sobi crn Vladimir leži.
Gleda: za oknom sneg poslednji sneži.

Sve kraj njega tone u belinu meku
Samo on misli crnu miso neku.

Onda se seti: meseca u voću
I sebe kako kosi žito noću.

Očima me pitaš, vidim, Vladimire:
"Da l će da se kosi ili da umire?"

Kosićeš crni Vladimire. Evo
Nisam ti zalud radi leka pevo.

Ovaj (šesti) zapis sam jednoga jutra pročitao Vladimiru Puriću. Dao sam mu posle toga i rukopis. Stavio ga je u koverat i gurnuo u fioku svog stolića. Bio je toliko uznemiren, a tako slab, da nije uspeo ni da mi se zahvali. Učinio je to, dosta kasnije, kada mu je ponovo naišao jedan od onih trenutaka, sada sve ređih, u kojima je dobijao volju da puši i popriča.

7.

Već kao da čujem u Sopotu ciganski plač:
Leleću tri sina, dve kćeri, udovica.
Pade noć: mir, svitac, zvezda. Blesnu i sovica.
Nad Kosmajem: mesec, kao užareni sač.

Svi misle da te nema, a zamače za stog.
Zasja ti u ruci kosa, pa utrnu.
Od tvoga koraka nijedna ptica ne prnu.
Naoštrio si kosu. (Sad stavljaš brus u rog.)

Pod mesecom se pružilo žito kao mir.
Veliki poso, al predugo je sad tvoje vreme...

Evo ga gde i u pesmi, mrtav, nosi najteže breme:
Zamahnuo je kosom crni Vladimir...

8.

(Varijacije)

Ko to u smiraj navali
Najlakše tamne tegove
Po Kosmaju i Avali
Kao da meri bregove?

Ko to sa kose litice
Bere u ponoć cvetove
Pa ih dene u kitice
Da resi tajne svetove?

*

Ako ti žita pogaze
Ili rasture živice
To možda krče bogaze
Neki sa one ivice.

Ako se staneš buditi
Od rose usred atara
Nemoj se čudom čuditi
To je znoj bivših ratara.

*

Ponekad tako stajati
Skriven u seni ponoći
Kada zaškripe vajati
Kao da ištu pomoći:

Pucaju grede debele
Načete tajnom sekirom,
A daske krive, nebele,
Odjeću ko pod zvekirom.

I vonja sve na amove,
Kožuhe, krnje rogove,
Slavine, koce čamove,
Lanene dreje, stogove.

I šušti slama umorna
I curi zob iz zobnice
I zjape vrata sumorna
Ko odškrinute grobnice.

Sve što je ikad imalo
Život, do ure udesne,
O nije mrtvo nimalo
(Bar neke noći čudesne).

*

Ogrnut belom težinom
S kosirom preko ramena
Krade se kosac brežinom
Pobego ispod kamena.

Miriše teška komina
Nad selom i nad ledinom.
Noć je ko crna domina
Sa belom tačkom jedinom ...

9.
Danima se tako u mom duhu vrti
Vladimir između života i smrti.

Već sam ga video kako mrtav beži
Preko polja, mada tu kraj mene leži.

Eto moga leka: još je živ, a ja mu
Kopam ovim perom pre vremena jamu.

10.
On ipak nestaje, odlazi i zima.
Ja se opet vraćam vama, pesnicima
Dolazim iz tuđe smrti, kao svoje,
U sve naše brige koje ne postoje.

(BEZ EPILOGA)

Od mog prvog razgovora sa Vladimirom Parićem, koji se zbio već drugog ili trećeg dana po mom ulasku u bolnicu, ja sam skoro zaboravio na svoji bolest i kao da sam otpočeo da bolujem njegovu. Najteže mi je u ovoj, ionako opakoj bolestit pala ona nova komplikacija vezana za pesmu, jer sam u njoj i ja, zaista ravnopravno, bio umešan.

Želeo sam da bar nju odstranim, pa da tako, makar i prividno, ublažim ovu dvostruku bolest,

Uistini, ovo je bio i jedini slučaj u mom životu da je neko od mene zatražio da mu učinim nešto od onoga što ja, zapravo, jedino i znam.

Tako su počeli da se redaju i ovi zapisi, koji u neku ruku i ne nose baš adekvatno ime, jer su skoro svoj celoviti oblik, daleko pre zapisivanja, dobijali u glavi. Zapisivani su tek kasnije, obično noću, kad bi bolnica zaspala, u hodniku gde je jedino i gorela svetlost. Na ovako nešto me je nagonila okolnost što sam se danonoćno nalazio u zajedničkoj sobi, a nisam posedovao naviku da pišem pred drugima.

Posle nekoliko dana sam osetio da se postepeno odvajam od svega onoga zbog čega je ovo zapisivanje i počelo. Umesto da izađem u susret Vladimiru, ja sam se vraćao poeziji, zapravo sebi.

Istina, ometala me je i jedna čudna okolnost: nikako nisam uspevao da se opredelim za način na koji bi pesma o bolovanju Vladimira Purića mogla ponajbolje da odgovori svojoj nameni, to jest njemu.

Napokon sam rešio da i to saznam od njega.

Pa kakva bi voleo da bude ta pesma, Vladimire? ... Onako prosta, jednostavna? ... Kao narodna? ...

Mučio sam se da pogodim onakvu reč, na koju bi Vladimir, kao blisku, mogao da reaguje. Pomenuo sam i deseterac, čak i gusle.

Međutim, posle dužeg ćutanja, on se sam izrekao:

Pa neka, bude onako ... ko ono kad je umirao Branko Radičević ...

Po prvi put otkad se poznajemo, kao da sam osetio kako se ovaj crni čovek u trenutku sasvim osvetilo iznutra - i kako ga tek sad zapravo vidim. Iako je celog života bio zemljoradnik, težak, u njemu je evo pred kraj ipak pobedio Ciganin i lutalica, sa lakom, violinskom dušom.

Tako je nastao i kraj mojim dilemama o pesmi.

Nekoliko dana nakon onog, kada sam mu dao rukopis, morao sam da napustim bolnicu. Pri polasku sam se raspitivao kod lekara o Vladimirovom stanju. Svi su mi govorili da su mu dani izbrojani.

Iako stanujem nedaleko od bolnice, koju sam napustio, još nisam svratio do nje da se raspitam o kraju Vladimira Purića. Ne umem ni sam sebi da objasnim kako je došlo do ovoga. Prošle su već dve godine od tada: evo pada i drugi sneg. I ja, pošto još uvek nemam pravih dokaza o njegovoj smrti, evo mogu pomalo i da zamišljam kako taj sneg možda i ne zavejava jedan daleki grob, nego se polako osipa po njegovoj crnoj kosi...

ZAPISI

ZAPIS O PESMI

Vapim da mi jedna pesma bude
Čista ko klas zreli usred leta.
Kraj nje - da dve bulke strašno rude.
Iza - ponor i ivica sveta.

Nju nijedna ruka da ne takne
Niti da je ljudske oči smotre.
Samo vetar kad se sa tla makne
Nek joj nekad zlatnu suzu otre.

Možda i to: u letu, visoko,
Jedna ptica nek je kao sliku
Upije u beslovesno oko
I objavi svetu u svom krik.

LETO NA VISORAVNI

Na visoravni, gde je sjalo
Od sunca sve ko ogledalo,
Čini se sad da neće stati
Kiša i sunce opet sjati.

Al presta... Tek sa lišća smokve
Cede se kapi. Drhte lokve.
I već od sunca blesnu krišom:
Kornjačin oklop opran kišom.

BALADA O GRADU I GUŠTERU

Nedelja, leto, podne vruće ...
Sedi par nas pred kafanom.
Okolo: vrele od sunca kuće.
Mi: pod šarenim suncobranom.

U samom centru metropole
Uz piće i uz veliku temu

U času kad nas misli škole
Da smo u srcu sveta, u svemu:

Odjednom, dole, blizu stola
Gušter sred betona vrela
Očima sjajnim u nas kola,
Zelen, ukočenoga tela.

I mi što zamišljamo da je
Sav život - tu, sa nama biti:
Gledamo gde se strahom sjaje
Te oči svikle na zabiti.

Motre nas iz njih kamenjari,
Šušljivo lanjsko lišće, smola
I korov što ga sunce žari -
Neznana neka metropola.

I ko što svaki od nas bar jednom
Zakorači u bespuće
Tako i on u strahu lednom
Banu u grad međ nas i kuće ...

U tren nas sunce iznad kuća
Obasja sve do biti gole:
Zalutale u bespuća
I zalutale u metropole.

ZAPIS IZ PARKA

Tanji se leta nit, al traje.
Čujem sve sporije otkucaje:
U parku bučnome do skora
Tek retki bat, bez razgovora.

To ja koračam. Al tu na klupi
Što skuplja mrak i senke kupi
Sedi još neko: čovek, žena
Il blizog stabla zadnja sena?

I mi svedoci nepoznati
Čusmo nad stablom što se zlati
Zadnju nit leta gde baš puče.
A zatim: vrhove kako huče ...

STARCI NA SUNCU

Na malom skveru s dve-tri klupe
I s bukom što se slabija čini
U sunčano se podne skupe
Starci iz kuće u blizini.

U kaputima starim mnogo
(Jer čemu nov kad dugo traje)
Žmire put sunca ili strogo
Zure u tramvaj što tu staje.

I ćute. A kad tramvaj jekne
I krene s bukom u daleko
Šta jedan od njih drugom rekne
Ne čuje grad (ni od njih neko).

Dvojica šakom klupu stežu
Kao da se za život vežu
Ili da su na sunce oba
Izašli malo iz svog groba.

Kad jedan od njih malo kasni
Šapuću o tom: šta je s njime?
A čim ga spaze - budu glasni
I veselo mu viču ime.

Plavi se tako mart nad njima.
Strepe da se ne vrati zima.
Sa uglačane tramvajske šine
Svaki čas sunce gasne, sine ...

ZAPIS SA MORA

Pod golim brdom, uz samo more,
Talasom prenut i sav u peni
Otkrih u trenu, nada mnom, gore,
Jedan usamljeni cvet na steni.

Onako crven, kao da gori,
Raspet između dve boje plave
Bio je skriven u jednoj bori
Nalik na miso kamene glave.

BALADA O JAVNOM KUPATILU

Na klupi sede puni tišine.
Hodnik je zamućen parom, vlagom.
Po rukavima: paučine
Pomešane sa mišjim tragom.

Tu niko ne poznaje nikog.
Al nešto da ih spoji hoće:
Tamni su svi od zla tolikog -
Tavana, rupa, nečistoće.

Još bruji kao bronza zvona,
Od skorog rada meso neko.
I lako telo biva tona -
Tone u dasku ko u meko.

I što se bliže snu sve dubljem
Još čvršće stežu bošću s rubljem,
A kada broj prozovu kome:
Trgne se čudno ko iz kome.

Telo im bude opet lake;
Za tren je u kabini svako.
(Goli u mlakoj polutami:
Usamljenici - prvi put sami.)

I ti neznanci - što su pod svodom
Istim ćutali do u sat kasni -
U dodiru sa toplom vodom
Postaju prisni, bivaju glasni.

Pevaju, kašlju, ciče, hripe,
Na beton pljesnu, uvis đipe ...
A razidu se malo zatim
S licima mrkim, nepoznatim.

I posle dugog vremena čisti
Zastanu pred suterenom:
Dole ih čeka život isti
Sa hladnom senom, mesto ženom.

POLIVAČI

Dok spava grad (sem ljubavnika,
Pijanih, bolnih i pesnika),
Odněkud, kao iz busije,
Izmile crne gumene zmije.

I s njima mrki polivači
Ko s draganama ispod ruku
(Teške im repove slabiji vuku,
A lakšu glavu, obično, jači).

Slutim za čime čezne slabi:
Da jednom i on glavu laku
Gumene zmije željno zgrabi
I uz mlaz strašni stavi šaku.

Al nikad ne znam za čim jači
Žude čutljivi polivači,
Dok šiste kroz noć gumene zmije
Crnim dnom gradske provalije?

SEPTEMBAR

Stanimo malo, pesmo!
Jesmo li živeli, jesmo?

Ti si najlepše sate
- Jablani kad se zlate

U lakoj magli, peni -
Odnela tužno meni.

U RITU

Bistra masa reke: beli sprud
I travnjak s vitkom topolom.
A prema kopnu: vrbe svud
Crne se umazane smolom.

Rit krije pticu nepoznatu
I nekom tajnom otiče žilom.
U ispucalom bivšem blatu:

Leš ribe s rodinim krilom.

Po ukočenoj vodi: bube
I grane što se do pola gube.
Zuj, pa leprš, kreket ili
Muk u kakvom nismo bili.

O, ta je trulež zdrava, leči.
(Dah života i zadah smrti
Na istoj su se našli crti.)
U rizi panj pred mrakom kleči.

I dok nad ritom dan polako
Načetu svetlost gasi, tuli,
Osećam sasvim blizu kako
Komad mog srca negde truli.

BELEŠKA O PASTERNAKU I ZIMI

Znam ga za ogromnim stolom (na slici) kako piše
I možda osluškuje zuj pčele ili šum kiše.

Pa bi da mesto mastila kroz pero med propupi
Ili okrene kiša i sav prah vremena skupi.

On ne samo da čuje, on kao i da oseća
Kako mu vek budući sad rukom dodirnu pleća.

I nejak višnjevi miris što kroz zavesu plavi
Vraća mu unazad ruku da krivi stih ispravi...

Sneži... Zamišljam celac (što Peredjelokino krije)
Ko beo, neispisan papir, na stolu Rusije.

ZA SPOMENIK U PRKOSU

Ne digosmo ni kamen usred rata
A svi smo pali od ruku dželata.

Bili smo nekad ljudi, deca, žene,
A sada nismo ni prah, niti sene.

I niko od nas nikom neće doći

U nepovratnoj mi ležimo noći.

Pojavimo se katkad u Prkosu
Pretvoreni u travu ili rosu.

U selu Prkosu, kraj Karlovca, ustaše su 21. decembra 1941. godine izvršile pokolj srpskog stanovništva. Tog dana je od 608 žitelja ovog sela oterano u smrt 470.

ZAPIS

Branku Miljkoviću

Svud celac. Nigde ni staze uske.
Rani mrak. Idem bronzanom drugu.
Samo u nebu još: divlje guske
Lete kroz zimsku jezu - jugu.

Čuješ li kako nas krikom plave?
(Ja ćutim, nalik tebi skoro.)
Veje po nama dugo, sporo.
Da l da ti sklonim sneg sa glave?

Vidim li (ili predskazujem)
Smrt moju i naših poznanika?
Kakvu magnetsku tišinu čujem
U grudima tvog spomenika!

PROLAZI REKOM LAĐA

PLAVET

Padoh u neznani predeo, pun boljke:
S očima što vide i ono čeg nema.
Jedno uvo - morski šumi poput školjke,
Drugo - čuje neznan zvuk koji se sprema.

Boluje mi svako čulo i još štošta:
U dan vedar - žmurim, u mrak - bečim zene.
Kad mi usta sretnu čašu ranog mošta

Ja niz bilje tražim pelin dok ne svene.

Kad sam blizu sjaja - ja bih da sam bedan,
Pod gipsanim stropom - sanjam tavan hladan.
Celog sam se veka vežbao da žedan
Prođem pored zdenca, a kraj zdele - gladan.

Da me neko nekad vidi (kad ne čujem)
Kako mi se lice mrači ko u dimu
Pre bi pomislio da ubistvo snujem
No da za reč plavet tražim tešku rimu.

Prođem pokraj bližnjih, ćutke, ko da preči
Put i rad me čeka: a u meni mrmlja
Celo jedno more besmislenih reči
I vetar - zapamćen s nekog šturog grmlja!

Mislio sam da će s prvom sedom sve to
Prhnuti iz glave: ko od pucnja - ševa!
A sad dobro vidim da ja opet eto:
Pevam, tim što pitam - dokle da se peva?

Da li da te, pesmo, zgužvam u lopticu
Pa da te kroz šumu svu noć miši gone
Ili da te pustim vetru da uz pticu
Poletiš u neke slepe nebosklone?

PROLAZI REKOM LAĐA

Prolazi rekom lađa: val me skvasi.
Pa drugi val i treći, peti zatim.
Za okukom je nesta ... Ja je vratim
Mišlju i krenem sa njom da ne čaši.

Na palubi sam, mokroj - još se sprema.
Lađari dignu za tren oči s posla
I gledaju me: o ko li ga posla?
Pa već posluju kao da me nema.

Sunce mi tačno na temenu čuči
(I sve tačnije - kako lađa plovi).
U nebu kobac malu pticu lovi -
Nek se i mala već životu uči.

Stojimo oba na pramcu: ja s letom.
Dva oblaka se pojave, pa odu.

Kao u vrt svoj pogledam u vodu.
Gle: jedna riba luta svojim svetom.

Promaknu pesak i suton, zid luga.
Ima li kog na zemlji, prazni svete?
Onda u nebo opet oči: lete
Velika ptica i mala (al druga!).

Kroz mrak se reka sve više belasa:
To prvo sviće na vodi, a zatim
Bledi i zemlja s krovijem nepoznatim
Što crvenije biva svakog časa.

Prolazi rekom lađa: ja prolazim
I skupljam kuće, tornjeve s obala.
U strogo nebo letne ptica mala
A ja je okom opkolim i pazim.

Promakne pesak, dan, godina, šiblje.
Stojim na crnom pramcu, a već beo.
Lađari - drugi. Slutim ko kroz veo
Da me iz vode motre oči riblje...

U vrbi šum, al mrtav: već se gasi.
Kroz tren u meni taj zvuk začu jeku.
Brijim i gledam: ja sedim uz reku,
Na pesku, samcit. Stoti me val kvasi.

METAMORFOZE

Ja bih makar za tren da sam nešto drugo,
Al sa ovom starom mišlju, okom, uhom.
U crep sam se drevnog krova spljosno, ugo:
Nek zeleni lišaj raste mojim duhom.

Ni tu mira nemam jer mi često dođe
Neka ptica da mi po temenu šeta:
Skriva me od sunca krilom pa mi glode
Rujnu dušu mesto svoga suncokreta.

Onda - moje telo sanja spokoj grma;
Moja ruka - granu; prsti - list što huji.
Kad nam mračnu krunu silni vetar drma:
Strašna miso kroz nas mesto soka struji.

Taman smislih da sam tigar koji grabi

U slobodu ispred krda snažnih surla,
Avaj: postah vukom koga starost sabi
U rupčagu mraznu da na nebo urla.

Bledost moga čela kameni san sniva:
Ja belutak za tren postah ukraj vode.
Uz hladni bok, gledam: mala riba pliva
Dok mi sunce rame sa pijukom bode.

Čas bih da zamenim noge za dva hrta,
Onda ta dva hrta kornjače da budu.
Dva ramena moja - postaju dva rta.
Sve moje zglobove pretvaram u rudu.

Zamenjujem glavu za baštensku kuglu
I dugo u jednoj leji stojim, bleštim.
Eno ga i dečak na kobnome uglu
Gde ne mirno cilja svojim hicem veštim.

MONOLOG

Čitaju naše pesme naše srca
Ili ih sito cede, puni jela.
Tek katkad zapnu (i namršte čela)
O reč što se ko živa tu koprcu.

Poneku ludu reč stanu da krote
Il im se oko preseli ko nomad
Drugoj, nad kojom žmure od lepote.
(Ne vide u njoj živog srca komad.)

Ili im oči para reč nemušta
Što se stropošta tu umesto suze.
A kad se one skupe trna i tusta:
Bacaju knjigu rukom što je uze.

I pesma trune usred nameštaja
Kao u grobu živi zakopani.
(Opajaju je kada dođu dani
Vedrijeg marta il aprilskog sjaja.)

U uglu gde se senka hvata brže
Kućni prah hrli njima ko magnetu
I mračno biva reči suncokretu,
A vranac sam u sebi nemo rže.

Plavu reč more pokriva bonaca.
Zeleni list se u proleću suši.
Suvo je grlo belih kladenaca
I krik za pravdom zalud traži uši.

Al neka ruka neodlučna ipak
Segne za knjigom opet (prst u prahu!)
I oči vide: u sunčevom dahu
Treperi reku, ruji grozd, zri šipak.

I opet oči žmirkaju blažene
Kao od sunca morskoga kupači.
A ispod reči: podrum, prepun sene
I nesanice - sve se jače mrači.

I samo retko slična glava neka
Klimavu ploču probije i pada
U podrum kao na dno kakvog ada
Gde memla truje a neima leka.

U nameštaju - dok se kraj njih šeta
I slatko priča, spava, jede, množi -
Samuje kao na ivici sveta
Komade duha u sopstvenoj koži.

POST SCRIPTUM

A smrt smo zvali da nas ratosilja
Života koji beše muka, skoro sram.
To smo sad što smo hteli, deca cilja:
Već smo pod zemljom, razbacani, svako sam.

Meni istrunu ruka, tebi noga,
A jednome od nas samo štaka osta.
(Preko nje crvi s jednog na drugoga
Prelaze koji put kao preko mosta.)

Truli nam jezik trule reči smišlja.
Tek da ih zausti - u prah se osipa.
Umesto jedne - probije vlat višlja,
A namesto druge - niža vazduh pipa.

Tako sa svetom dodirnuti malo
I upaničeni usred svoje rake
Napregujemo se (kom je šta ostalo)
Da kroz cev zelenu dobijemo znake.

Načuljeni smo kao hrt do hrta,
Al avaj: naš plitki svet je predaleko.
(Tek među nama: jekne po kost krta
Kad se na kost drugu sruši u prah neko.)

Sve ove kosti što mi još ostaše
Dao bih za jedno oko, ali tamo.
Nek ispupčeno, oblo (ne ko naše)
Gleda iz ledine - otvoreno, samo.

Il jedno uvo! Da, to prosto uvo,
Da mi je uz grobne lale da promolim
I slušam vetar (kao što je duvo),
Zuj pile il onaj stari mir što volim.

Buba, trn i tvor - razbacani, živi -
Slave svoje pravo što su još nad nama.
Dok vode teku: mali kamen sivi
Greje se na suncu (miče obrvama!).

Na život bacah kamen tako često.
Sada pod zemljom pevam i gle: blatim smrt.
S listom što pada menjao bih mesto.
Žile, u mraku zemlje, tresu gornji vrt.

O piscu

Stevan Raičković je rođen 1928. godine u Neresnici (Srbija). Osnovnu školu i gimnaziju učio je u Beloj Crkvi, Senti, Kruševcu i Smederevu, a maturirao je 1947. godine u Subotici. Studirao je književnost na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Prvu pesmu objavio je 1945. godine, a prvu knjigu 1950. Štampao je desetak zbirki stihova (Pesma tišine, Balada o predvečerju, Kasno leto, Kamena uspavanka, Tisa, Prolazi rekom lađa, Stihovi, Zapisi o crnom Vladimiru i dr.), nekoliko knjiga za decu (Veliko dvorište, Guri je, Vetrenjača, Male bajke), a objavio je i prepeve (Šekspira, Petrarke i modernih ruskih i slovenskih pesnika), kao i niz eseja i zapisa o poeziji. Prevođen je na više jezika, a izbori iz Raičkovićeve poezije objavljeni su na ruskom, češkom, slovačkom, bugarskom, slovenačkom, makedonskom i albanskom jeziku. Dobitnik je nekoliko istaknutih književnih nagrada (Sedmojulska, Oktobarska, Zmajeva, "Miloš N. Đurić" i Neven). Godine 1972. izabran je za dopisnog člana Srpske akademije nauka i umetnosti. Od 1947, živi u Beogradu.

Za ovu knjigu, izbor iz svoje poezije izvršio je sam pesnik.